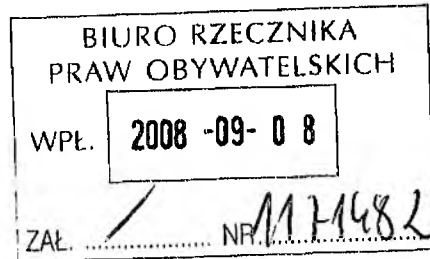

Warszawa, dnia 8 września 2008 r.

RPO-594500-VII-713/08/MK/KMP

Informacja

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Zakładzie Karnym we Wronkach

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 21-23 lipca 2008 r. do Zakładu Karnego we Wronkach, przy ul. Partyzantów 1 (zwanego dalej Zakładem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich: Janina de Michelis –główny specjalista w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, prawnik, Małgorzata Kiryluk – główny specjalista, pedagog resocjalizacyjny, Przemysław Kazimirski – specjalista, prawnik, oraz Aleksandra Łukasiewicz, ekspert - specjalista ds. uzależnień i HIV/AIDS

Działając jako Krajowy Mechanizm Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Zakładu i jego podstawowych problemach, udzielonej przez dyrektora jednostki, Pana ppłk Bogusława Waligórę, i jego zastępców;
- obejrzelili teren jednostki oraz pomieszczenia we wszystkich pawilonach mieszkalnych Zakładu (A, B, C, E, F, G), w tym wybrane losowo cele mieszkalne, cele zabezpieczające, cele do wykonywania kary dyscyplinarnej

osadzenia w celi izolacyjnej, łaźnie, świetlice, pola spacerowe, a także pomieszczenia ambulatorium i izby chorych;

- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Zakładu;
- przeprowadzili na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 65 osadzonymi, w tym z osobami, wobec których w ciągu ostatnich 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego (5), ukaranymi umieszczeniem w celi izolacyjnej (3), niepełnosprawnymi (6), osobami powyżej 60. roku życia (15), cudzoziemcami (2); do protokołu przyjęto 4 skargi.

Dokonane w ten sposób ustalenia pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali dyrektorowi Zakładu i jego zastępcom, oraz wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Porządek wewnętrzny Zakładu (zarządzenia wewnętrzne nr 15/08, 16/08, 17/08 z 19.03.2008 r. Dyrektora Zakładu oraz zarządzenia nr 65/08, 66/08, 67/08 z dnia 23.07.2008 r. wprowadzające zmiany do obowiązującego porządku) - pod kątem jego zgodności z obowiązującymi normami prawa, Analizę ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie Karnym we Wronkach od 01.01.2007 do 31.12.2007 roku, Protokół z wizytacji przeprowadzonej przez sędziów penitencjarnych w dniach 15-30.10.2007 r., protokoły z kontroli sanitarnych przeprowadzonych w 2007 r. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Szamotułach, Analizę skarg osadzonych za 2007 r. i I półrocze 2008 r.

2. Charakterystyka jednostki.

Zakład Karny we Wronkach jest jednostką typu zamkniętego dla recydywistów penitencjarnych z oddziałami:

- aresztu śledczego,
- zakładu karnego typu zamkniętego dla odbywających karę po raz pierwszy,
- zakładu karnego typu półotwartego dla recydywistów penitencjarnych,

- terapeutycznym dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych i uzależnionych od alkoholu.

Pojemność Zakładu wynosi 1474 miejsca. W dniu 21 lipca 2008 r. w jednostce faktycznie przebywało 1719 osadzonych, w tym: 32 tymczasowo aresztowanych, jeden tymczasowo aresztowany, odbywający karę (tzw. karno-śledczy), 1684 skazanych i 2 ukaranych.

W Zakładzie funkcjonują trzy oddziały terapeutyczne: oddział terapeutyczny dla skazanych uzależnionych od alkoholu, dysponujący 52 miejscami, oddział terapeutyczny dla skazanych uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych (36 miejsc) oraz oddział terapeutyczny dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo (124 miejsca). Sprawozdanie z ustaleń w zakresie funkcjonowania tych oddziałów stanowi załącznik do Informacji.

W Zakładzie od 2000 r. utrzymuje się przeludnienie. Z uwagi na potrzebę pozyskania dodatkowych miejsc zakwaterowania na cele mieszkalne zamienione zostały sale terapii w pawilonach A, B i C, w wyniku czego pozyskano 22 miejsca. W ostatnim czasie skala przeludnienia uległa zmniejszeniu - według stanu na dzień 21 lipca br. wynosiło ono 17%. Kierownictwo Zakładu realizuje obowiązek powiadamiania o istniejącym przeludnieniu sędziego penitencjarnego, przekazując mu raz w tygodniu informację o liczbie osadzonych w jednostce.

W czasie wizytacji cel i przeglądu kart tożsamości osadzonych nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej. Przeważająca większość skazanych odbywała karę w systemie programowanego oddziaływania - 1009 osób, 452 osoby w systemie zwykłym, a 224 – w terapeutycznym.

3. Ogląd jednostki.

Budynki, w których zakwaterowani są osadzeni, pochodzą z końca XIX w., zakres wszelkich remontów w jednostce wymaga więc każdorazowego uzgodnienia z konserwatorem zabytków. Były one wznoszone z przeznaczeniem

na więzienie. Główny budynek zbudowany jest na planie krzyża, trzy główne ramiona odpowiadają pawilonom A, B, C – łącznie jest tu zakwaterowanych ponad 1000 skazanych. W pawilonie E mieści się oddział terapeutyczny dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo oraz dla uzależnionych od alkoholu, a także oddział dla tymczasowo aresztowanych, w pawilonie F – oddział terapeutyczny dla uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych.

Przeprowadzony ogląd całego terenu Zakładu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

- a. w Zakładzie przeważają cele małoosobowe, maksymalnie sześćosobowe. Wszystkie cele w Zakładzie są skanalizowane, doprowadzona jest zimna woda. W pawilonach E i G doprowadzona jest także ciepła woda do cel. Tylko w pawilonach B i E kąpiki sanitarne są całkowicie zabudowane. W pozostałej części Zakładu w celach wieloosobowych kąpik sanitarny jest oddzielony od reszty celi przegrodą wysokości ok. 1,5 m², natomiast w celach pojedynczych w ogóle nie jest osłonięty. W celach jest wentylacja grawitacyjna, okna zapewniają dopływ światła dziennego i możliwości wietrzenia celi. Zainstalowane gniazda elektryczne umożliwiają skazanym korzystanie w celach z odbiorników telewizyjnych oraz grzałek i czajników. Stan cel jest zróżnicowany. W pawilonach, które nie były remontowane, ściany w celach wymagają odnowienia, urządzenia w kąpikach sanitarnych i sprzęty kwaterunkowe są wyeksploatowane. Nie stwierdzono braków w wyposażeniu cel w przedmioty służące do utrzymania higieny osobistej i czystości w celi (miski, lustra, szczotki zmiotki, śmietniczki, itp.);
- b. w chwili obecnej trwa w Zakładzie wymiana sieci wodno-kanalizacyjnej oraz przebudowa pól spacerowych: powstaną m. in. boiska do koszykówki i siatkówki, spacerniki dla skazanych zaliczonych do kategorii więźniów tzw. niebezpiecznych, odbywających karę w systemie terapeutycznym. Część prac wykonują skazani. Planuje się także budowę nowej pralni;

- c. ok. pół roku temu zakończył się remont pomieszczeń kuchni; jej wyposażenie jest wystarczające, sprawnie działa wentylacja. Oprócz posiłków według normy podstawowej kuchnia przygotowuje posiłki według diety lekkostrawnej (L) i cukrzycowej (Lc), a także według diety tzw. wyznaniowej (bez mięsa wieprzowego);
- d. kompleks służby zdrowia (gabinet lekarski, gabinet stomatologiczny, gabinet zabiegowy, pracownia rtg, pracownia EEG, apteka, cele izby chorych – 10 miejsc, cela kwarantanna) znajduje się w pawilonie G, ponadto w każdym pawilonie mieszkalnym znajduje się gabinet przyjęć lekarskich. Wyposażenie ambulatorium jest dobre, na miejscu wykonuje się wszystkie badania rtg (z wyjątkiem rtg przewodu pokarmowego), oraz pobiera materiał do badań laboratoryjnych;
- e. planowe przyjęcia pacjentów przez lekarza ogólnego odbywają się codziennie (za wyjątkiem sobót, niedziel i świąt) w poszczególnych oddziałach mieszkalnych, wg harmonogramu, który podany jest do wiadomości osadzonych w Porządku wewnętrznym. W ocenie kierownika ambulatorium obsada lekarzy ogólnych jest niewystarczająca na potrzeby tak dużej jednostki, uzasadnione byłoby zatrudnienie 2-3 osób w pełnym wymiarze czasu pracy;
- f. w pomieszczeniach ambulatorium dostępna jest informacja o prawach pacjenta (Prawa Pacjenta). Dokument ten stanowi wyciąg z Rozdziału 1a ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, w którym pominięto przepisy nie mające zastosowania wobec pacjentów więziennej służby zdrowia.
W tego rodzaju dokumencie powinna być zawarta kompleksowa informacja o prawach przysługujących pacjentowi uwięzionemu, także tych, które wynikają z innych przepisów powołanej ustawy oraz Kodeksu karnego wykonawczego. Znaleźć się w nim zatem powinna m. in. informacja o prawie do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych, czy prawie dostępu do dokumentacji medycznej (w tym uzyskiwania odpisów i kserokopii dokumentacji);
- g. kąpiel osadzonych odbywa się w łaźniach oddziałowych. Pomieszczenia łaźni umożliwiają właściwą realizację kąpieli i wymianę bielizny i odzieży. Łaźnie

wyposażone są w podesty drewniane, w szatniach znajdują się wieszaki na ubrania;

h. opiekę duszpasterską w Zakładzie sprawują kapelan katolicki (zatrudniony na pełnym etacie) oraz przedstawiciel Kościoła Zielonoświątkowego (zatrudniony na ½ etatu). Działa również grupa Świadków Jehowy oraz przedstawiciele Ruchu Misyjnego Epifania. Msze Św. odprawiane są w kaplicy Zakładu, spotkania religijne odbywają się w kaplicy lub sali widzeń;

i. w sali widzeń dozorowanych znajduje się ok. 15 stolików. Osadzeni mogą zabrać do celi produkty zakupione przez rodzinę w bufecie przy sali widzeń, o wartości do 100 zł, w ilości pozwalającej na zapakowanie ich do dostarczanego przez administrację pojemnika;

Skazanym udzielane są też widzenia bezdozorowe w oddzielnym pomieszczeniu. Każdy z przeznaczonych do tego trzech pokoi jest estetycznie umeblowany, na korytarzu znajduje się wspólna toaleta. Korytarz jest zamykany na czas trwania widzenia, w razie potrzeby istnieje możliwość telefonicznego kontaktu z dowódcą zmiany;

j. kontrola osobista osadzonych przeprowadzana jest wyłącznie w przeznaczonych do tego celu pomieszczeniach, znajdujących się w pawilonie D. Nie są one monitorowane za pomocą kamer;

k. w Zakładzie funkcjonuje Zespół Szkół obejmujący Zasadniczą Szkołę Zawodową i Technikum Uzupełniające – łącznie kształcą tu 82 skazanych, zdobywając zawód ślusarza lub technika obróbki skrawaniem. Praktyki zawodowe uczniowie odbywają w Państwowym Przedsiębiorstwie Przemysłu Metalowego funkcjonującym przy Zakładzie;

Szkoła dysponuje dobrze wyposażoną salą komputerową, urządzoną dzięki środkom pozyskanym z funduszy unijnych. Umożliwia to prowadzenie szkolenia dla operatorów obrabiarek numerycznych. Wizytacja zakładu odbywała się w okresie wakacyjnym, toteż w salach lekcyjnych (4) prowadzone były prace malarskie;

l. osadzeni są zatrudnieni odpłatnie przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz jednostki, w przedsiębiorstwach przywięziennych oraz na rzecz

kontrahentów pozawięziennych – wg stanu na dzień 21 lipca br. łącznie zatrudnionych odpłatnie było 489 osadzonych. Zatrudnienie nieodpłatne realizowane jest głównie przy pracach administracyjno-gospodarczych na rzecz jednostki, skazani kierowani są też do prac publicznych na rzecz miasta i gminy Wronki oraz wykonują pracę w przedsiębiorstwie przywięziennym w ramach przyuczenia do zawodu – wg stanu na dzień 21 lipca br. łącznie pracą nieodpłatną wykonywały 52 osoby.

W Państwowym Przedsiębiorstwie Przemysłu Metalowego funkcjonującym przy Zakładzie, zatrudnionych było 147 skazanych, wszyscy w wymiarze 7/8 etatu. Taki wymiar zatrudnienia jest wystarczający do osiągnięcia wynagrodzenia, które będzie uprawniało do ewentualnego uzyskania po opuszczeniu zakładu zasiłku dla bezrobotnych. Specyfiką zatrudnienia w PPPM jest duża rotacja pracowników, sięgająca 100% w ciągu roku. Zwiększenie zatrudnienia zależy od pozyskania nowych kontrahentów.

Przedsiębiorstwo dysponuje nowoczesną bazą produkcyjną, przy produkcji osprzętu spawalniczego wykorzystywane są m. in. maszyny sterowane numerycznie. Pracownikom zapewniono pomieszczenia socjalne oraz łazienki;

- m. mimo przeludnienia w Zakładzie udało się utrzymać dość sporą bazę do prowadzenia działalności kulturalno-oświatowej i sportowej: do dyspozycji osadzonych w każdym oddziale jest świetlica (osobne świetlice dla skazanych zakwalifikowanych do grupy więźniów tzw. niebezpiecznych), ponadto mogą oni korzystać z siłowni, zajęć na sali gimnastycznej i na boisku. W każdym oddziale funkcjonuje punkt biblioteczny – raz na kwartał dokonuje się wymiany książek w bibliotece centralnej. Biblioteka Zakładu współpracuje z Biblioteką Miejską we Wronkach. W punktach bibliotecznych dostępna jest gazeta codzienna (1 egz.) oraz prasa pozyskana ze zwrotów;
- n. w dziale penitencjarnym długotrwale nieobecnych w pracy jest trzech funkcjonariuszy, w tym dwóch psychologów. Skutkiem tego opiekę psychologiczną nad osadzonymi spoza oddziałów terapeutycznych (ok. 1500 osób) sprawuje tylko dwóch psychologów. Jest to niewystarczające, nawet jeśli

przyjmie się, że są oni wspomagani przez psychologów z oddziału terapeutycznego;

- o. w oddziałach terapeutycznych osadzeni mają zapewnione właściwe warunki do prowadzenia terapii, opiekę nad nimi sprawuje wysokokwalifikowany personel. Wydaje się jednak, że wskazane byłoby zatrudnienie jeszcze jednego terapeuty zajęciowego, bowiem obecnie jeden terapeuta zajęciowy pracuje z osadzonymi ze wszystkich oddziałów terapeutycznych;

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W toku wizytacji rozmawiano z osobami pozbawionymi wolności w czasie oglądu jednostki: w miejscach pracy, podczas zajęć kulturalno-oświatowych, podczas wizytacji cel mieszkalnych. Przeprowadzono również rozmowy ukierunkowane na kwestie przestrzegania praw przysługujących osadzonym, według opracowanego kwestionariusza, z 65 osobami. Część osób wytypowano do rozmów z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie: byli to osadzeni mający więcej niż 60 lat, niepełnosprawni, cudzoziemcy, osoby, wobec których w okresie ostatnich 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego oraz osoby ukarane w okresie ostatnich 6 miesięcy karą dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez osoby pozbawione wolności.

W rozmowach z osadzonymi uzyskano opinie w przedmiocie przestrzegania podstawowych praw osób pozbawionych wolności i atmosfery panującej w Zakładzie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Niemniej jednak zgłoszono uwagi i zarzuty, które dotyczyły następujących kwestii:

1. w zakresie **warunków w celi mieszkalnej** najczęściej podnoszono zarzut przeludnienia cel oraz braku zabudowy kąpoków sanitarnych; uwagi dotyczyły też złego stanu technicznego urządzeń w kąpokach sanitarnych, niezapewnienia dostatecznej wentylacji, skutkiem czego w celach jest duszno, szczególnie w

okresie letnim, niedostatecznego oświetlenia sztucznego w celach. Pojedyncze uwagi dotyczyły złego stanu materaca, zagrzybienia ściany w celi, stanu czystości ścian celi, wyłączeń prądu i wody;

2. w zakresie **wyżywienia** powtarzał się zarzut, że racje żywnościowe są generalnie zbyt małe, za małe są też porcje chleba (1/4 rozmówców). Zgłoszono zastrzeżenia co do jakości wydawanych produktów („nieświeże”, „przeterminowane”) oraz walorów smakowych potraw. Podniesiono zarzut braku w diecie owoców i warzyw oraz małego urozmaicenia posiłków;
3. w zakresie **warunków dokonywania zakupów w bufecie podczas widzeń przez rodziny oraz przez osadzonych na wypiskę** najczęściej podnoszono zarzut zbyt wysokich cen w kantynie. Pojedyncze uwagi dotyczyły niewielkiego wyboru towarów, braku możliwości zakupu czegoś ciepłego w bufecie podczas widzeń, braku możliwości składania indywidualnych zamówień na artykuły, których nie ma w ciągłej sprzedaży w kantynie, oraz zbyt nisko ustalonej kwoty (100 zł), za którą rodzina może podczas widzeń nabyć w kantynie artykuły dla skazanego;
4. w zakresie **mycia się i kąpieli** najczęściej zgłaszane uwagi dotyczyły braku ciepłej wody w celi oraz zbyt rzadkiego – jeden raz w tygodniu – korzystania z łaźni. Podnoszono też zarzut braku intymności przy myciu w celi z uwagi na niezabudowane kąciki sanitarne oraz długiego oczekiwania w godzinach porannych na skorzystanie z kącika sanitarnego w celach wieloosobowych. Pojedyncze uwagi dotyczyły złego stanu ręczników i pościeli;
5. w zakresie **opieki zdrowotnej** zgłoszone zarzuty dotyczyły przede wszystkim długiego oczekiwania na przyjęcie przez lekarza ogólnego, specjalistów: neurologa i psychiatrę, oraz stomatologa. Skarżono się, że lekarz nie wyraża zgody na dostarczenie lekarstw przez rodzinę oraz na niewłaściwe odnoszenie się personelu medycznego do pacjentów. Pojedyncze uwagi dotyczyły: braku badania lekarskiego po przyjęciu do jednostki, nieotrzymywania leku zleconego przez lekarza specjalistę;
6. w zakresie **korespondencji, paczek i widzeń** odebrano pojedyncze uwagi dotyczące odmowy wysłania korespondencji urzędowej na koszt zakładu

karnego, zbyt szczegółowego kontrolowania paczek oraz zbyt długiego oczekiwania rodziny na udzielenie widzenia. Zgłoszono potrzebę zainstalowania większej liczby **aparatów telefonicznych** w oddziale półotwartym – obecnie 1 aparat na ok.120 osadzonych;

7. w zakresie **korzystania ze spacerów** nie odebrano żadnych uwag;
8. w zakresie **korzystania z prasy, książek i zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych** zgłoszone uwagi dotyczyły braku prasy, oraz nieatrakcyjnej oferty czytelniczej w bibliotece. Nie zgłoszono żadnych zastrzeżeń co do możliwości korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych. Osoby, z którymi rozmawiano generalnie oceniły **traktowanie przez funkcjonariuszy** jako dobre. Niemniej zgłoszono, iż zdarzają się przypadki niewłaściwego odnoszenia się funkcjonariuszy Służby Więziennej, głównie oddziałowych, ale również wychowawców, polegające na używaniu słów niecenzuralnych, ubliżaniu i zachowywaniu się w sposób prowokujący. Pojedyncza uwaga dotyczyła prowokującego postępowania oddziałowego, polegającego na celowym poniżeniu osadzonego poprzez zwrócenie się do niego w formie żeńskiej. Osoby, które zgłaszały przypadki niewłaściwego traktowania przez współosadzonych, twierdziły, że Służba Więzienna podejmowała w takich sytuacjach niezwłoczne działania, polegające na zmianie osadzenia .
9. uwagi zgłoszone przez osoby **karane dyscyplinarnie** dotyczyły zbyt surowego ukarania, wymierzania kary za drobne przewinienia, nieuwzględnienia wyjaśnień osadzonego (te ostatnie pochodziły od osób wytypowanych do rozmów w związku z umieszczeniem ich w celi izolacyjnej oraz stosowaniem wobec nich środków przymusu bezpośredniego). Wszystkie osoby ukarane dyscyplinarnie przyznały, że zostały wysłuchane przed podjęciem ostatecznej decyzji o ukaraniu;
10. nie odebrano uwag w zakresie stosowania **środków przymusu bezpośredniego**;

11. jeden z **cudzoziemców** zgłosił, że doznał przykrości ze strony współosadzonych na tle przynależności narodowej, jednak nie zgłaszał tego faktu Służbie Więziennej; obecnie przebywa w celi tzw. chronionej.

5. Ocena traktowania osób pozbawionych wolności.

Z informacji uzyskanych od administracji Zakładu Karnego we Wronkach wynika, że w 2007 r. osoby pozbawione wolności dochodziły przed sądami cywilnymi odszkodowania w 42 sprawach, przy czym 34 dotyczyły przebywania w złych warunkach bytowych (przeludnienie), 5 – zarażenia gruźlicą lub HCV. Dwie z tych spraw zakończyły się zasądzeniem odszkodowania bądź zadośćuczynienia od Skarbu Państwa. W roku bieżącym liczba pozwów przeciwko jednostce, złożonych w okresie pierwszego półrocza sięgnęła już 41. Przeludnienia i warunków bytowych dotyczyło 35 pozwów, a cztery – zarażenia chorobą zakaźną. W ocenie wizytujących poczynione ustalenia nie dają podstaw do stwierdzenia, aby – generalnie rzecz biorąc - warunki bytowe w Zakładzie Karnym, nawet w celach niewyremontowanych, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Ponadto, wrażenia wyniesione z bytności w oddziałach, rozmów z osadzonymi i funkcjonariuszami Służby Więziennej pozwalają stwierdzić, że atmosfera w Zakładzie jest dobra, a relacje między osadzonymi a wychowawcami i oddziałowymi prawidłowe. Także charakter składanych przez osadzonych skarg nie daje podstaw do stwierdzenia, iż osoby pozbawione wolności były traktowane w sposób okrutny lub poniżający.

6. Analiza dokumentacji jednostki.

Po przeanalizowaniu tekstu Porządku wewnętrznego Zakładu nie stwierdzono jego niezgodności z normami prawnymi. Został on zredagowany w sposób jasny i przejrzysty. Zastrzeżenie budzi jedynie zamieszczenie zamkniętego wykazu międzynarodowych organów ochrony praw człowieka, do których osadzeni mogą kierować korespondencję w trybie art. 103 Kodeksu karnego

wykonawczego (podlega bezzwłocznemu przekazaniu do adresata i nie jest cenzurowana). Osadzeni mają bowiem prawo kierować skargi do **wszystkich** organów powołanych na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, a nie tylko wskazanych w Porządku wewnętrznym Zakładu, choć niewątpliwie wymienione organy są tymi, do których osadzeni zwracają się najczęściej. Egzemplarze porządku wewnętrznego znajdują się w celach mieszkalnych, co sprawdzono wizytując te pomieszczenia. Również osadzeni, z którymi rozmawiano, potwierdzali ten fakt.

Z informacji zawartych w „Analizie ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie Karnym we Wronkach” za rok 2007 wynika, że w tym okresie miało miejsce 100 wypadków nadzwyczajnych. Najliczniejszą grupę stanowiły samouszkodzenia – 49 wypadków oraz pobicia – 26. Sprawcami tych zdarzeń byli w znacznej liczbie osadzeni z oddziału terapeutycznego (odpowiednio 22 i 4). Samouszkodzenia miały głównie charakter instrumentalny, mający na celu wymuszenie korzystnych dla nich decyzji administracji jednostki, np. przetransportowania do innej jednostki penitencjarnej. W 2007 r. doszło do jednego zgonu samobójczego i jednego usiłowania popełnienia samobójstwa, ujawniono jeden przypadek znęcania się nad osadzonym. Wykryto 13 przypadków posiadania przez osadzonych narkotyków oraz dwa przypadki posiadania telefonu komórkowego. Ujawniono również przypadek popełnienia przestępstwa przez funkcjonariusza Służby Więziennej, polegającego na nawiązaniu nielegalnych kontaktów z osadzonym i dopuszczeniu do nielegalnej transakcji. Odnotowano jeden wypadek nadzwyczajny na tle przynależności do podkultury przestępczej (pobicie osadzonego zajmującego wysoką pozycję w podkulturze). W roku 2008, do dnia 20 lipca, odnotowano tylko 23 wypadki nadzwyczajne: w tym 13 samouszkodzeń, 5 przypadków pobicia, dwa zgony, w tym jeden samobójczy, jedno usiłowanie popełnienia samobójstwa oraz jeden przypadek ciężkiego uszkodzenia ciała w wyniku działania funkcjonariusza Służby Więziennej (uraz stawu łokciowego osadzonego, powstały podczas stosowania środków przymusu).

Postępowanie administracji w sytuacjach wystąpienia wypadków nadzwyczajnych nie budzi zastrzeżeń wizytujących. Z informacji zawartych w Analizie ładu... wynika, że stan bezpieczeństwa, zarówno osób pozbawionych wolności, jak i funkcjonariuszy Służby Więziennej utrzymuje się na zadowalającym poziomie.

Środki przymusu bezpośredniego w roku 2007 stosowano 14 razy (za każdym razem stosowana była siła fizyczna, umieszczenie w celi zabezpieczającej – 10 razy oraz po jednym przypadku stosowania pasa obezwładniającego jednoczęściowego, kasku ochronnego, kajdan oraz pocisków niepenetracyjnych z broni palnej) a w 2008 r., okresie do dnia 20 lipca – dziesięciokrotnie (každorazowo stosowano siłę fizyczną, umieszczenie w celi zabezpieczającej – 8 razy, w dwóch przypadkach zastosowano pas jednoczęściowy). Stosowanie środków przymusu bezpośredniego jest nagrywane przy pomocy kamery przenośnej. Wizytujący nie mieli zastrzeżeń co do sposobu dokumentowania stosowania środków przymusu bezpośredniego. W każdym przypadku stwierdzenia obrażeń na skutek zastosowania środków przymusu bezpośredniego prowadzone było postępowanie wyjaśniające.

Analiza protokołów z wizytacji Zakładu przez sędziów penitencjarnych, jak i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, nie nasuwa zastrzeżeń.

7. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że - generalnie rzecz biorąc – w Zakładzie Karnym we Wronkach przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności.

Obszarem, w którym może dochodzić do naruszeń praw przysługujących osadzonym jest opieka medyczna nad osadzonymi. Poczynione ustalenia wskazują, że obsada lekarzy ogólnych jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb, co powoduje, że osadzeni długo czekają na uzyskanie porady lekarskiej. Konieczne byłoby zatem zintensyfikowanie starań w celu zatrudnienia większej liczby lekarzy.

W chwili obecnej pomoc psychologiczną świadczy osadzonym, którzy przebywają poza oddziałami terapeutycznymi, dwóch psychologów. Nie jest możliwe zapewnienie przez nich, nawet przy doraźnej pomocy psychologów z oddziałów terapeutycznych, właściwej opieki w tym zakresie. W ocenie wizytujących konieczne jest zwiększenie na stałe obsady psychologów.

Z uwagi na dość często podnoszony przez osadzonych zarzut niewystarczającego ilościowo wyżywienia wydaje się wskazane rozważenie możliwości zwiększenia racji żywnościowych (np. zwiększenie racji chleba, zupy).

W zakresie warunków bytowych należy dążyć do wykonania we wszystkich celach pełnej zabudowy kąpoków sanitarnych.

Generalnie osadzeni traktowani są w sposób prawidłowy, z poszanowaniem godności ludzkiej. Zdarzające się jednak przypadki niewłaściwego odnoszenia się funkcjonariuszy Służby Więziennej do osadzonych wymagają wyeliminowania.

Należy uzupełnić dostępny w ambulatorium dokument, zawierający informacje o prawach przysługujących pacjentowi więziennej służby zdrowia, oraz skorygować zapis w Porządku wewnętrznym Zakładu, dotyczący korespondencji osadzonych z międzynarodowymi organami ochrony praw człowieka.

Za potrzebne uznać należy zatrudnienie jeszcze jednego terapeuty zajęciowego. Wskazane byłoby również podjęcie starań w celu zainstalowania większej liczby aparatów telefonicznych w oddziale półotwartym.

Załącznik 1

mgr Przemysław Kazimirski
Specjalista

Małgorzata Kiryluk
Główny Specjalista

mgr Janina de Michelis
Główny Specjalista